

การสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21

Teaching dance in the 21st century

เสาวรี ภูบาลชื่น^{1*}
Saowari Phubanchuen^{1*}

บทคัดย่อ

การสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียน เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การสอนนาฏศิลป์เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ เห็นคุณค่าและนำความรู้ในรายวิชาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ด้วยยุคสมัยที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้จากสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีมากมายมหาศาลกระทำได้ง่ายเพียงปลายนิ้วสัมผัส ขณะเดียวกันข้อมูลจากสื่อออนไลน์ยังทรงอิทธิพลต่อค่านิยมสภาพสังคมและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างปฏิเสธไม่ได้ แต่ความรู้เหล่านี้ไม่อาจสอนความเป็นมนุษย์ให้กับผู้เรียนได้ ดังนั้นผู้สอนต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้ครอบคลุมไปถึงการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในอนาคตได้อย่างมีความสุข ซึ่งเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ร่วมกันพัฒนากรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษนี้ เพื่อให้ครูผู้สอนทุกศาสตร์วิชาได้นำไปออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การสอนนาฏศิลป์ในศตวรรษที่ 21 การสอนนาฏศิลป์ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะนาฏศิลป์
ไทย

Abstract

Teaching dance in the 21st century. Teachers should manage learning in accordance with the context and nature of learners' learning understand and accept differences between people. Teaching dance to make students ready to learn willing to learn, enjoy learning have creative skills. Appreciate and apply the knowledge in the course to be useful with the era where students have access to vast amounts of information and knowledge from modern technology media easily at your fingertips. At the same time, information from online media

¹ อาจารย์ประจำ,โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecture, Mahasarakham University Demonstration School (Elementary) Mahasarakham University

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author)

also has an undeniable influence on learners' values, social conditions and learning but these knowledges cannot teach humanity to learners. but these knowledges cannot teach humanity to learners. Therefore, teachers must provide learning experiences that can develop learners' skills to cover the use of life in the future happily which a network of organizations cooperate to develop learning skills in the 21st century. Together they have developed a conceptual framework for learning that is needed in this century so that teachers of all disciplines can design and organize learning activities for learners appropriately.

Keywords: Teaching Dance in the 21st Century, Teaching Dance, Creativity, Thai Dancing Skill, Thai dance skills.

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลข่าวสาร เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ทำให้คนในสังคมมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และพร้อมเผชิญกับทุกสภาพปัญหา ผู้ที่มีทักษะการคิด คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ย่อมสามารถเอาตัวรอดได้ในทุกสถานการณ์ ปัจจุบันการรู้จักคิดในลักษณะต่าง ๆ ยังสามารถสร้างมูลค่าและรายได้มาสู่ผู้คิด การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การคิดถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญ เพราะการคิดเป็นเครื่องมือนำไปสู่การพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในแทบทุกด้าน และจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในชาติต้องได้รับการพัฒนา สำหรับการพัฒนาทักษะการคิดนั้นอาจมีหลายวิธีการหรือหลายแนวทาง (กุลิศรา จิตรขณาวณิช และเกศราพรธน พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, 2564: 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 22 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ

ที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมอารมณ์ และสติปัญญา ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นใจในตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 182) จากหลักสูตรการศึกษาทำให้ทราบว่ากลุ่มสาระศิลปะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ซึ่งสอดคล้องกับทักษะสำคัญในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดความรู้” มาเป็น “ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้” เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ได้

ลงมือปฏิบัติและแสดงออกอย่างเต็มศักยภาพ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่ใช่รูปแบบการเรียนการสอนหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แต่เป็นหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ต้องตระหนักในหลักการว่าควรออกแบบกิจกรรมอย่างไรให้นักเรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประโยชน์สูงสุด (สิทธิพล อัจฉินทร์, 2563: 2) การจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลาง ครองอำนาจมาเป็นเวลานาน หากพิจารณาตามวิวัฒนาการของหลักการแนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาอาจเข้าใจว่าหมดอำนาจไปนานแล้ว แต่ในความเป็นจริงในประเทศไทย การเรียนการสอนในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลาง ยังคงครองอำนาจอยู่อย่างเหนียวแน่น เป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และมีพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 อันเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยระบุไว้ว่ากระบวนการเรียนการสอนจะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนหรือวิธีสอนทุกแบบ ล้วนมีประโยชน์และใช้ได้หากทำได้ดีและเหมาะสมครูจึงไม่ควรละทิ้งวิธีใด ๆ แต่ควรวิธีการที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้เข้าใจ และฝึกฝนตนเองให้เชี่ยวชาญ เพื่อที่จะสามารถเลือกมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ผู้เรียน สถานการณ์ และวัตถุประสงค์ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย (ทิศนา ชัมมณี, 2557: 113)

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคน พัฒนาชาติ และพัฒนาคุณภาพชีวิต รู้คิด คิดเป็น แก้ปัญหาได้ เผชิญกับสภาพปัญหาและอุปสรรคได้อย่างชาญฉลาด การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานและดำเนินชีวิตในอนาคต เช่น ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะ

การเรียนรู้และนวัตกรรม (ครอบคลุมถึงทักษะการคิดต่าง ๆ) ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี สำหรับครูผู้สอนการจัดการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติและทำกิจกรรมภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้เสมือนจริงเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ไม่ยึดติดกับรูปแบบหรือวิธีสอนเพราะทุกรูปแบบล้วนมีประโยชน์หากพิจารณาเลือกใช้อย่างเหมาะสม กับเนื้อหาสาระ บริบทผู้เรียน สถานการณ์ และวัตถุประสงค์

นาฏศิลป์: ความหมายและคุณค่า

ก่อนจะกล่าวถึงการสอนนาฏศิลป์ ควรทราบความหมายและขอบเขตของนาฏศิลป์ก่อนว่ามีความหมายและมีลักษณะเฉพาะของศาสตร์วิชาอย่างไร

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของนาฏศิลป์ไว้กว้าง ๆ ตลอดจนกำหนดการออกเสียงไว้ในพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ดังนี้

นาฏ,นาฏ-[นาต, นาตตะ-นาตตะ]- น.นางละคร,นางพื่อนรำ,ไทยใช้หมายถึงหญิงสาวสวย เช่น นางนาฏ นุชนาฏ (ป; ส.)

นาฏกรรม [นาตตะก่า] น. การละคร, การพื่อนรำ.

นาฏดนตรี [นาตดนตรี] น. ลิเก

นาฏศิลป์ [นาตตะลิน] น. ศิลปะแห่งการละครหรือการพื่อนรำ

นาฏก [นาตตะกะ (หลัก), นาตตะกะ (นิยม)] น.ผู้พื่อนรำ. (ป ; ส.)

นาฏย [นาตตะยะ-] ว. เกี่ยวกับการพื่อนรำ, เกี่ยวกับการแสดงละคร (ส.)

นาฏยเวที น. พื้นที่แสดงละคร, ฉาก.

นาฏยศาลา น. ห้องพ็อนรำ, โรงละคร

ธนิต อยู่โพธิ์ ได้อธิบายความหมายของนาฏศิลป์ดังที่ปรากฏในคัมภีร์อินเตียไว้ดังนี้

คำว่า “นาฏย” ตามคัมภีร์อิถานปปทีปิกาและสุจิ ท่านให้วิเคราะห์ศัพท์ว่า “นฏสเตนนตินาฏย” ความว่า ศิลปะของผู้พ็อนรำ เรียกว่า นาฏย และให้อธิบายว่า “นจจ วาทิต คีต อิติ อิทตริยติก นาฏยนาเมนุจเจต” แปลว่าการพ็อนรำ การบรรเลง (ดนตรี) การขับร้อง หมวด 3 แห่งตริยะนี้ ท่าน (รวม) เรียกโดยชื่อว่า นาฏย ซึ่งตามนี้ ท่านจะเห็นได้ว่า คำว่า นาฏะ หรือ นาฏยะนั้น การขับร้อง 1 หรือพูดอย่างง่าย ๆ คำว่า “นาฏย” มีความหมายรวมทั้งพ็อนรำขับร้องและประโคมดนตรีด้วย ไม่ใช่มีความหมายแต่เฉพาะศิลปะแห่งการพ็อนรำเพียงอย่างเดียว ดังที่บางท่านเข้าใจกัน แม้จะใช้คำว่าหมวด 3 แห่งตริยะหรือตริยะ 3 อย่าง แสดงให้เห็นว่าใช้คำ “ตริยะ” หมายถึงเครื่องตีเครื่องเป่า แต่แปลงกันว่า “ดนตรี” ก็ได้ นี้ว่าตามรูปศัพท์ แท้ที่จริงแม้ในวิธีการปฏิบัติศิลปินจะจับระบำรำพ็อนไปโดยไม่มีดนตรีและขับร้องประกอบเรื่องและให้จังหวะไปด้วยนั้นย่อมเป็นไปได้และไม่เป็นศิลปะที่สมบูรณ์แบบ ถ้าขาดดนตรีและขับร้องเสียแล้วแม้ในส่วนศิลปะของการพ็อนรำเองก็ไม่สมบูรณ์ในตัวของมัน พระภคตมูณี ซึ่งศิลปินทางโขนละครคอน (ละคร) พวกกันทำศิระษะของท่านกราบไหว้บูชา เรียกกันว่า “ศิระษะฤาษี” นั้น มีตำนานว่า ท่านเป็นปรมาจารย์แห่งศิลปะทางโขนละครพ็อนรำมาแต่โบราณ เมื่อท่านได้แต่งคัมภีร์นาฏยศาสตร์ขึ้นไว้ ท่านได้กล่าวถึงการวางเกณฑ์ในทางดนตรีและขับร้องไว้ด้วย และท่านศารงคเทพผู้แต่งคัมภีร์สังคีตรัตนกรอันเป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยการดนตรีอีกท่านหนึ่ง ท่านได้วางหลักเกณฑ์และอธิบายศิลปะทางการละครคอน (ละคร) พ็อนรำไว้มากมายในคัมภีร์นั้น เป็นอันว่า ศิลปะ 3

ประการ คือ พ็อนรำ 1 ดนตรี 1 ขับร้อง 1 เหล่านี้ต่างประกอบกันอาศัยกัน คำว่า “นาฏยะ” จึงมีความหมายรวมเอาศิลปะ 3 อย่างนั้นไว้ในศัพท์เดียวกัน (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 3-4)

ปัจจุบันมีคำในภาษาไทยหรือภาษาอื่น ๆ ที่ใช้ปะปนอยู่ในภาษาไทยจนติดปากและมีความหมายว่า นาฏยศิลป์ อยู่หลายคำ คำแต่ละคำมีความหมายคล้ายกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง เช่น ระบำ รำ เต้น พ็อน เซ็ง ชัด เต้นรำ ลีลาศ ดิน ดานซ์ นาฏศิลป์ สังคีตศิลป์ ร่ายรำ ศิลป์การแสดง ทางเครื่อง นาฏยศิลป์ นาฏกรรม

ระบำ มักหมายถึงการที่คนหมู่หนึ่งตั้งแต่สองคนขึ้นไปทำท่าทางเหมือน ๆ กันบ้างแตกต่างกันบ้าง ในการแสดงชุดหนึ่ง ๆ และอาจมีการแปรแถว หรือตั้งซุ่มเป็นรูปต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ เช่น ระบำดาวดึงส์

รำ มีความหมายคล้ายระบำ แต่มักเป็นการแสดงเดี่ยว ที่สำคัญคือเน้นการใช้มือและแขน ทำท่าทางต่าง ๆ เช่น รำอวยพร รำเหย่ย รำเสงม การแสดงละครรำ ก็ใช้ว่ารำละคร

เต้น มีความหมายถึงการออกแบบท่าทางโดยเน้นการใช้ขาและเท้า ทำเป็นท่าและจังหวะต่าง ๆ เช่น เต้นโขน เต้นสาก

พ็อน เป็นคำกลาง ๆ ที่ส่วนใหญ่ใช้แทนสามคำแรกในภาคเหนือและภาคอีสาน เช่น พ็อนเล็บ พ็อนภูไท

เซ็ง เป็นคำที่มีสองความหมาย ความหมายแรกในอีสานใช้เรียกการแห่ เช่น แห่บั้งไฟที่มีกรริ่ง (การล่า) การแห่บั้งไฟ และการพ็อนในขบวนแห่นั้น แต่ในทางภาคกลางนิยมเรียกการพ็อนต่าง ๆ ของภาคอีสานว่าเซ็ง ยกเว้นการพ็อนของพวกภูไท การเต้นของพวกสแก การรำของพวกเขมร

ซัด เป็นคำเฉพาะที่ใช้ในการรำละครบางท่าของละครชาตรีและโนรา ที่เรียกว่าซัดชาตรี หรือรำซัด ซึ่งหมายถึงการวาดแขนและมืออย่างรวดเร็ว

เต็นรำ เป็นคำรวมเพื่อหมายถึงการที่ชายหญิงจับคู่ ออกท่าทางของขาและเท้าผสมผสานกัน โดยมีเพลงจังหวะต่างๆ บรรเลงประกอบ เช่น วอลซ์ แทงโก้ ซ่าซ่าซ่า การเต้นรำนี้บางทีก็เรียกว่า ลีลาศ แต่ในบางกรณีคู่เต้นอาจเต้นตามใจชอบโดยไม่จำเป็นต้องรักษาการเคลื่อนไหวให้เข้าหากันซึ่งมักเรียกว่าดั้น

นาฏลีลา และ ดำนซ์ เป็นคำที่ใช้แทนกันเพื่อหมายถึงการแสดงสมัยใหม่หรือทางสากล ปัจจุบันคำว่านาฏลีลาไม่ค่อยนิยมใช้เท่าคำว่า ดำนซ์ และพลอยเรียกคนที่เต้นเป็นอาชีพว่า ดำนซ์เซอร์ ซึ่งตรงกับคำไทยอีกคำหนึ่งว่า หางเครื่อง

นาฏศิลป์ และนาฏยศิลป์ หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ ทั้งที่เป็นระบำ รำ เต้น และอื่นๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว รวมทั้งละครรำ โขน หนังใหญ่ ฯลฯ ปัจจุบันมักมีคนคิดชื่อใหม่ให้ทันสมัยคือ นาฏกรรม สังคีตศิลป์ วิพิธทัศนาศาสตร์ และศิลปะการแสดง ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันเพราะเป็นคำที่ครอบคลุมศิลปะแห่งการร้อง การรำ และการบรรเลงดนตรี (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 12-13)

กล่าวโดยสรุป นาฏยศิลป์ หรือนาฏศิลป์ มีความหมายเดียวกัน หมายถึงรวมครอบคลุมถึงทั้งฟ้อนรำขับร้องและประโคมดนตรีด้วย ไม่ใช่มีความหมายแต่เฉพาะศิลปะแห่งการฟ้อนรำเพียงอย่างเดียว และเมื่อทราบความหมายของนาฏศิลป์แล้วต่อไปจะกล่าวถึงการแสดงนาฏศิลป์ที่พบเห็นและปรากฏให้เห็นในปัจจุบันโดยมีคำศัพท์เรียกลักษณะการแสดงนาฏศิลป์นั้นๆ นาฏศิลป์และนาฏยศิลป์ จึงเป็นรูปแบบการแสดงต่างๆ เช่น ระบำ รำ เต้น ฟ้อน เซิ้ง ซัด เต้นรำ ลีลาศ ดั้น ดำนซ์ นาฏศิลป์ สังคีตศิลป์ ร่ายรำ ศิลป์การ

แสดง หางเครื่อง นาฏยศิลป์ นาฏกรรม สังคีตศิลป์ วิพิธทัศนาศาสตร์ และศิลปะการแสดง ฯลฯ

ครูนาฏศิลป์

ก่อนจะกล่าวถึงการสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้เขียนขอกล่าวถึงคุณลักษณะของครูนาฏศิลป์ นาฏยศิลป์ และนักนาฏยประดิษฐ์ ซึ่งบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้จะเป็นกระจกส่องเงาให้เราได้สำรวจตนเองว่าเรคือบุคคลในกลุ่มใด หากจะพิจารณาเพื่อพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครูนาฏศิลป์ (นาต-ตะ-ยะ-ลิน) คือครูผู้ที่ประกอบอาชีพสอนนาฏศิลป์ตามที่ตนถนัดที่ชำนาญเป็นการเฉพาะ เช่น ครูพระ ครูนาง ครูยักษ์ ครูลิง เป็นต้น ครูเหล่านี้จะมีคุณสมบัติ 2 อย่างในตัวเอง คือ เป็นทั้งนาฏยศิลป์และเป็นครูนาฏศิลป์ คือต้องมีความสามารถปฏิบัติได้จริง และต้องสอนได้ดี ครูเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้อาวุโสมีประสบการณ์มานานปี แต่เนื่องจากนาฏยศิลป์เป็นศิลปะที่ต้องอาศัยความทรงจำและนำเอาความทรงจำมาปฏิบัติเมื่อต้องการ ดังนั้น การแสดง การสอน ตลอดจนการสาธิตในแต่ละครั้งจะมีความแตกต่างกันอยู่เสมอ มากบ้างน้อยบ้างเป็นธรรมดา แม้จะมีบันทึกช่วยจำต่างๆ นอกจากนี้ เมื่อครูนาฏศิลป์เมื่อมีคุณวุฒิและวัยวุฒิก็อาจจะมิวิชาแก่กล้าจนเกิดลักษณะเด่นเฉพาะตนขึ้น ดังสำนวนที่กล่าวว่า “ทางครู” ทางครูนาฏศิลป์แต่ละท่านย่อมแตกต่างกันออกไปจากมาตรฐานมากบ้างน้อยบ้าง ครูเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้จัดจ้านรูปแบบนาฏยศัพท์ต่างๆ ไว้ได้มากมาย แต่มักพิถีพิถันในการเลือกผู้เรียนเพราะเกรงว่าผู้เรียนจะมีความสามารถไม่ถึงที่จะรับความรู้นั้นหรือไม่ตั้งใจที่จะรับ หรืออาจนำความรู้ไปพลิกแพลงจนเกิดความเสียหาย เมื่อให้ความรู้ไปแล้วเกรงว่าความสำคัญของตนในการรู้ความเร้นลับของศาสตร์จะหมดไป ข้อมูลจากครู

นาฏยศิลป์ มักเป็นหลักการ ทฤษฎี วิธีถ่ายทอด ธรรมเนียมปฏิบัติ บัญญัตินิยม และพิธีกรรม

นาฏยศิลป์ คือ ผู้ที่มีอาชีพหรือหาเลี้ยงชีพด้วยการพ่อนรำ บุคคลเหล่านี้มีทั้งที่เป็นกลุ่มครอบครัวนาฏยศิลป์ หรือเป็นบุคคลที่เข้ามาผสมโรงด้วย หรือเป็นศิลปินเดี่ยวรับงานทั่วไป นาฏยศิลป์เหล่านี้ได้รับการศึกษาที่แตกต่างกันเป็น 3 ลักษณะจากสถาบันการศึกษาด้านนาฏยศิลป์โดยตรง หรือจากการเรียนขณะไปแสดงเป็นอาชีพไปพร้อมกันหรือจากวิธี “ครูพัก” ลักจำ นาฏยศิลป์ที่รำเรียนจากสถาบันการศึกษาก็จะมีคุณภาพต่างกันบ้าง เพราะฝึกฝนเข้มข้นต่างกัน ในระยะเวลาที่แตกต่างกัน ด้วยครูที่มีคุณภาพต่างกัน นาฏยศิลป์ที่รำเรียนไปพร้อมกับการหาเลี้ยงชีพด้วยการพ่อนรำจะมีความหลากหลายและมีพื้นฐานแตกต่างกันมากในแต่ละบุคคล เพราะได้รับการถ่ายทอดอย่างไม่ใคร่มีระเบียบแบบแผนอย่างสถาบันการศึกษา แต่บุคคลกลุ่มนี้อาจมีความชำนาญในการพลิกแพลงบนเวทีสูง สำหรับวิธีเรียนรู้แบบครูลักพักจำเป็นเรื่องปกติวิสัยที่นาฏยศิลป์จะเรียนรู้โดยการลักจำการแสดงของผู้อื่น การลักจำนี้คือ จำไปทั้งหมดหรือจำเพียงความคิดและลักษณะเด่นบางประการ แล้วไปแต่งเติมต่อเอาเองข้อมูลจากนาฏยศิลป์นั้นมักเป็นประสบการณ์จากการแสดงและการประกอบอาชีพตลอดจนคิดเห็นต่าง ๆ และกลเม็ดเด็ดพลายบางชนิดในการเตรียมตัวและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

นักนาฏยประติษฐ์ คือผู้สร้างสรรค์นาฏยศิลป์ต่าง ๆ ในประเทศไทยมักนิยมเรียกรวมกันกับครูนาฏยศิลป์ ด้วยถือว่าต้องมีฝีมือถึงขั้นครูจึงจะสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ชุดใหม่ๆ ได้ แต่ในหลายๆ ประเทศนั้นนาฏยศิลป์ประติษฐ์เป็นอาชีพเฉพาะเหมือนนักออกแบบหรือสถาปนิก

มีคุณสมบัติพิเศษคือสามารถคิดสิ่งใหม่ได้ดี นั่นหมายความว่าบุคคลเหล่านี้ต้องมีพื้นฐานนาฏยศิลป์ที่ดีมาก่อน เปรียบได้กับกวีต้องมีพื้นฐานทางภาษาที่ดี มิฉะนั้นผลงานก็เียงดงามตามสมเจตนาธรรมณ์ สิ่งหนึ่งที่นักนาฏยประติษฐ์แตกต่างกับครูนาฏยศิลป์ก็คือ กลุ่มแรกค่อนข้างเป็นนักคิด กลุ่มหลังค่อนข้างเป็นนักจำ และกลุ่มแรกเมื่อคิดแล้วก็ถือโอกาสคิดสิ่งใหม่ๆ ไปเรื่อยๆ โดยไม่ยึดติดกับของเดิม เพียงแต่อาศัยหรืออิงหลักการหรืออิงพื้นฐานของนาฏยศิลป์สกุลนั้นไว้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กฎเกณฑ์หรือจารีตต่างๆ มาเป็นเครื่องกีดกันมิให้คิดสิ่งใหม่ได้ ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากนักนาฏยประติษฐ์เหล่านี้จึงมักเป็นวิธีคิด วิธีสร้างสรรค์ การแสวงหา รูปลักษณ์ และคุณลักษณะใหม่มากกว่านาฏยลักษณ์หรือกฎเกณฑ์รายละเอียดเดิมๆ (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547: 61-63)

กล่าวโดยสรุป ครูนาฏยศิลป์ควรมีคุณสมบัติทั้ง 3 อย่างอยู่ในตัว คือ เป็นทั้งนาฏยศิลป์ (นักคิด) ที่พร้อมเรียนรู้เปิดกว้างรับความรู้ใหม่ๆ รูปแบบใหม่ มาพัฒนาตนเองเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดผลงานใหม่ๆ ได้โดยไม่ทิ้งความเป็นรากเหง้าของนาฏยศิลป์ไทย และเป็นทั้งครูนาฏยศิลป์ (นักจำ) ที่มีความรู้ความชำนาญอย่างถ่องแท้ สามารถปฏิบัติได้ สอนได้ ถ่ายทอดเป็น และเป็นนักนาฏยประติษฐ์ (นักสร้างสรรค์) ที่เน้นวิธีคิด วิธีสร้างสรรค์ การแสวงหารูปลักษณ์ และคุณลักษณะใหม่มากกว่านาฏยลักษณ์หรือกฎเกณฑ์รายละเอียดเดิมๆ ทั้งนี้ก่อนจะเกิดการสร้างสรรค์ต้องมีพื้นฐานที่ดีเสียก่อนมิฉะนั้นผลงานก็จะเียงดงามตามสมเจตนาธรรมณ์ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาการเรียนการสอนเมื่อครูสำรวจตนเองแล้วต่อไปควรเข้าใจถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัยเพื่อให้เห็นถึงบริบทของผู้เรียนในแต่ละยุคสมัย

ศาสตร์และศิลป์การสอนนาฏศิลป์

ผู้สอนควรทำความเข้าใจภูมิหลังของผู้เรียนเพื่อให้ทราบถึงคุณลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในแต่ละยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุผลหลายประการ เพื่อให้ผู้สอนสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ควรคำนึงถึงตามพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย

ยุค Baby boom (เกิดระหว่างปี ค.ศ.1945-1964) เป็นยุคของคนที่เกิดหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ปัจจุบันคือกลุ่มคนในองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในช่วงวัย 50 ปีขึ้นไป หลายคนมักมองว่าคนกลุ่มนี้เป็นหัวอนุรักษ์นิยม ยึดมั่นและเคารพในประเพณีอันดีงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดำรงชีวิตภายใต้กรอบศีลธรรม เรียนรู้ผ่านการคิดและประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามตามภูมิปัญญาของท้องถิ่น สังคมความดี ความงาม และถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้สู่รุ่นหลังด้วยกระบวนการบ่มเพาะทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ

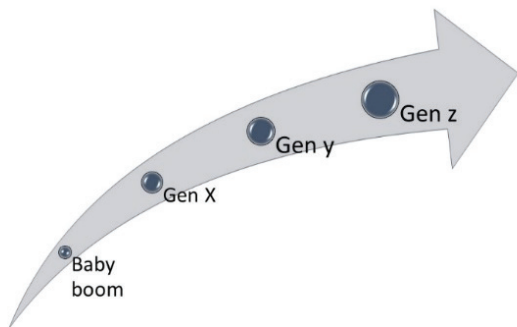
ยุค Generation X (เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1965-1980) คนกลุ่มนี้เรียนรู้ผ่านการซึมซับประสบการณ์และคุณงามความดีผ่านรุ่น Baby boom และทำงานอยู่ในองค์กรต่างๆ เรียนรู้การทำงานอย่างอิสระและสร้างสรรค์ผลงานด้วยจิตวิญญาณ องค์กรความรู้และวิทยาการต่างๆ ได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดผ่านจากรุ่น Baby boom เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ได้รับการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ความรู้จึงยิ่งได้รับการผลิตออกมาอย่างหลากหลายและรวดเร็วยิ่งขึ้น และขณะเดียวกันก็เติบโตมาในยุคในที่เทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มพัฒนาการ และการทำงานผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเริ่มกระจายตัว รู้จักสืบเสาะค้นคว้าหาข้อมูล มีความคิดสร้างสรรค์ใน

การพัฒนานวัตกรรม กล้าแสดงออกมากกว่ารุ่น Baby boom เรียนรู้ที่จะเท่าเทียมและมีอิสระทางความคิด และบ่งบอกอัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น มีความสุขกับการทำงานที่เป็นประสบการณ์หลากหลายและแปลกใหม่ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารและสนทนาภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น

ยุค Generation Y (เกิดระหว่างปี ค.ศ. 1981-1997) เป็นกลุ่มที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบัน เพราะอยู่ในวัยเรียนและเริ่มทำงาน กลุ่มนี้เติบโตมาพร้อมกับความก้าวหน้าของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสังคมออนไลน์ การเรียนรู้สิ่งต่างๆ จึงไม่คุ้นเคยกับสภาพที่ได้ยินได้ฟังผ่านรุ่น Baby boom การเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นผ่านการเสพข้อมูลข่าวสารหลายๆ วิธี ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ความสามารถทางการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาคอมพิวเตอร์ กลุ่มนี้จึงมีความคุ้นเคยและสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยอมรับความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมของต่างชาติมากขึ้น ชอบทำงานเป็นทีม ต้องการงานที่มีโอกาสพูดคุย สร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และเน้นให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

ยุคคนที่เกิดหลัง Generation Y (เกิดหลังปี ค.ศ.1997-ปัจจุบัน) อาจเรียกว่า Generation Z เป็นกลุ่มที่กำลังเติบโตและมีพัฒนาการมาพร้อมกับการส่งเสริมความรู้ต่างๆ ที่ได้รับสืบทอดในรูปแบบของวัฒนธรรมอย่างก้าวกระโดด ในขณะเดียวกันพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศก็พัฒนาอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านปลายนิ้วสัมผัสหน้าจอเครื่องมือสื่อสาร การสืบเสาะค้นคว้าข้อมูลเป็นเรื่องที่ไม่ยุ่งยากมากเกินไป การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมต่างๆ

สะดวกมากยิ่งขึ้น มีความสุขกับการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อน รู้จักสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์และแลกเปลี่ยนแนวคิดตนเองกับสังคมอย่างอิสระชอบท่องเที่ยว เพลิดเพลินกว้างและรับรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ ผู้เรียนวัยนี้ต้องการที่จะให้ผู้อื่นยอมรับ โดยการแสดงความต้องการและความรู้สึกมากขึ้น (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2557:4-5)

ภาพที่ 1 พัฒนาการของแต่ละช่วงวัยการเรียนรู้ที่มาจาก (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2557:4)

กล่าวโดยสรุปยุคศตวรรษที่ 21 คือคนที่เกิดตั้งแต่ยุค Generation Y มาจนถึงปัจจุบัน โดยมีจุดเด่นที่มีความเท่าทันและเชี่ยวชาญเรื่องเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลความรู้ง่ายเพียงปลายนิ้วสัมผัส มีทักษะการใช้ภาษาไทย ภาษาต่างชาติ ภาษาคอมพิวเตอร์ได้อย่างเป็นปกติวิสัย ชอบแลกเปลี่ยนแนวคิดและแสดงออกอย่างอิสระผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ชอบบรรยากาศการทำงานที่มีโอกาสพูดคุยมีปฏิสัมพันธ์กัน รักอิสระ ชอบการท่องเที่ยวและเพลิดเพลินกว้างต้องการการยอมรับจากผู้อื่นในด้านความคิดและการแสดงออก

การเรียนรู้ทางศิลปะของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับ พัฒนาการเป็นสิ่งที่ไปตามธรรมชาติ ไม่ควรที่จะเร่งเด็กให้ข้ามพัฒนาการ

ขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งเพราะจะทำให้เกิดผลเสียแก่เด็ก แต่การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่เด็กกำลังพัฒนาไปสู่ที่สูงกว่าสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามเพียเจต์เน้นความสำคัญของการเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กมากกว่าการกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการเร็วขึ้น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ มีสาระสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลเป็นไปตามวัยต่างๆ เป็นลำดับขั้นดังนี้

1.1 ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (sensorimotor period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 0-2 ปี ความคิดเห็นของเด็กในวัยนี้ขึ้นกับการรับรู้และการกระทำเด็กยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและยังไม่สามารถเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น

1.2 ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (preoperational period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 2-7 ปี ความคิดของเด็กวันนี้อยู่ขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่สามารถเรียนรู้และใช้สัญลักษณ์ได้ การใช้ภาษาแบ่งเป็นขั้นย่อยๆ 2 ขั้นคือ

1.2.1 ขั้นก่อนเกิดความคิดรวบยอด (pre-conceptual intellectual period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 2-4 ปี

1.2.2 ขั้นการคิดด้วยความเข้าใจของตนเอง (intuitive thinking period) เป็นพัฒนาการในช่วงอายุ 4-7 ปี

1.3 ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (concrete operational period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 7-11 ปี เป็นขั้นที่การคิดของเด็กไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น เด็กสามารถสร้างภาพในใจ และสามารถคิดย้อนกลับได้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวเลขและสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น

1.4 ชั้นการคิดแบบนามธรรม (formal operation period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 11-15 ปี เด็กสามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ และสามารถคิดตั้งสมมุติฐานและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้

2. ภาษาและกระบวนการคิดของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่

3. กระบวนการทางสติปัญญามีลักษณะดังนี้

3.1 การซึมซับ หรือ การดูดซึม (assimilation) เป็นกระบวนการทางสมองในการรับประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลต่างๆ เข้ามาสะสมเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

3.2 การปรับและจัดระบบ (accommodation) คือ กระบวนการทางสมองในการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากันเป็นระบบหรือเครือข่ายทางสติปัญญาที่ตนสามารถเข้าใจได้ เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น

3.3 การเกิดความสมดุล (equilibration) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากขั้นของการปรับ หากการปรับเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนก็จะก่อให้เกิดสภาพที่มีความสมดุลขึ้น หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ ก็จะเกิดภาวะความไม่สมดุลขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้ง

หลักการจัดการศึกษา/การสอน

1. ในการพัฒนาเด็ก ควรคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กและจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการนั้น ไม่ควรบังคับให้เด็กเรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อมหรือยากเกินพัฒนาการตามวัยของตน เพราะจะเกิดเจตคติที่ไม่ดีได้

1.1 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัยของตนสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปสู่พัฒนาการขั้นสูงขึ้นได้

1.2 เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการที่แตกต่างถึงแม้อายุจะเท่ากัน แต่ระดับพัฒนาการอาจไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงไม่ควรเปรียบเทียบเด็ก ควรให้เด็กมีอิสระที่จะเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถของเขาไปตามระดับพัฒนาการของเขา

1.3 ในการสอนควรใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจลักษณะต่างๆ ได้ดีขึ้น แม้ในพัฒนาการช่วงการคิดแบบรูปธรรมเด็กจะสามารถสร้างภาพในใจได้ แต่การสอนที่ใช้อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้เด็กเข้าใจแจ่มชัดขึ้น

2. การให้ความสนใจและสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้ได้ทราบลักษณะเฉพาะตัวของเด็ก

3. ในการสอนเด็กเล็ก เด็กจะรับรู้ส่วนรวม (whole) ได้ดีกว่าส่วนย่อย (part) ดังนั้นครูจึงควรสอนภาพรวมก่อนแล้วจึงแยกสอนทีละส่วน

4. ในการสอนสิ่งใดให้กับเด็ก ควรเริ่มจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อน แล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเก่า การทำเช่นนี้จะช่วยให้กระบวนการซึมซับและจัดระบบความรู้ของเด็กเป็นไปด้วยดี

5. การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากๆ จะช่วยให้เด็กดูดซึมข้อมูลเข้าสู่โครงสร้างทางสติปัญญาของเด็ก อันเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก (ทิสนา แหมมณี, 2558: 64-65)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์นั้น เชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเป็นเรื่องของธรรมชาติ จะเกิดขึ้น

เมื่อถึงวัยที่เหมาะสมตามลำดับและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างแม้จะมีอายุเท่ากัน จึงไม่ควรเปรียบเทียบเด็ก ควรให้อิสระในการเรียนรู้ การเร่งรัดเร่งเร้าให้เด็กมีพัฒนาการแบบข้ามขั้นอาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี และเกิดเจตคติที่ไม่ดีได้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กควรคำนึงถึงระดับพัฒนาการตามช่วงวัยของเขา เด็กเรียนรู้สิ่งที่เรียนรู้พร้อมได้ดี การสอนสิ่งต่างๆ ควรเริ่มจากส่วนรวม (whole) หรือองค์รวมใหญ่ก่อนค่อยแยกสอนส่วนย่อย (part) ทีละส่วน สอนจากสิ่งที่เด็กคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์ก่อนแล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่สัมพันธ์กับสิ่งเก่าจะช่วยให้กระบวนการซึมซับและจัดระบบความรู้ของเด็กเป็นไปด้วยดี ยิ่งให้เด็กได้รับประสบการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากๆ จะช่วยให้เด็กดูดซึมข้อมูลเข้าสู่โครงสร้างทางสติปัญญาซึ่งส่งผลดีต่อพัฒนาการของเด็ก หากครูต้องการส่งเสริมความสามารถความถนัดเฉพาะบุคคลอาจเริ่มต้นจากการสนใจ ใส่ใจและคอยสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิดจะทำให้ทราบลักษณะพิเศษเฉพาะของเด็กได้

การเรียนรู้ภาคปฏิบัติในศตวรรษที่ 21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการศึกษาในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องยึดหลักผลลัพธ์ทั้งในแง่ของความรู้วิชาแกนและทักษะแห่งอนาคตที่ดีใหม่ เป็นผลลัพธ์ที่ประเทศโรงเรียน สถานที่ทำงาน และชุมชน ต่างเห็นคุณค่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต (Bellanca & Brandt, 2010 ; สิทธิพล อาจอินทร์, 2563: 42) เครือข่ายองค์กรความร่วมมือ

เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หรือมีชื่อย่อว่าเครือข่าย P21 (Partnership for 21st Century Skill) ได้พัฒนาวิสัยทัศน์การเรียนรู้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญและความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติบูรณาการทักษะเข้าในการสอนเนื้อหาวิชาหลักด้านวิชาการ ให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงานและการดำเนินชีวิต กรอบแนวคิดดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตใหม่สำหรับประเทศไทย

การนำทักษะในศตวรรษที่ 21 ทุกทักษะไปใช้นักเรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาวิชาหลักด้านวิชาการที่นักเรียนจะสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการบูรณาการของพื้นฐานความรู้ดังกล่าวภายใต้บริบทการสอนความรู้วิชาหลัก นักเรียนต้องเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในโลกทุกวันนี้ เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและความร่วมมือกันเป็นต้น กรอบแนวคิดข้างต้นจำเป็นจะต้องมีระบบสนับสนุนการศึกษาที่จำเป็น ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ การประเมินผลหลักสูตรและวิธีสอน การพัฒนาวิชาชีพและบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนรู้มากขึ้นและเมื่อจบการศึกษาออกไปด้วยความพร้อมที่จะประสบความสำเร็จในเศรษฐกิจโลก (Partnership for 21st Century Skill) (สิทธิพล อาจอินทร์, 2563: 43)

ความสำคัญเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555 ; สิทธิพล อาจอินทร์, 2563: 43) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการทำงานไม่ได้ขึ้นกับรู้มากหรือรู้น้อย แต่ขึ้น

กับทักษะการเรียนรู้ พร้อมเรียนรู้ ใฝ่เรียนรู้ อยากเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา จากทุกสถานที่ มีทักษะชีวิตที่ดี สามารถปรับตัว ได้ทุกครั้งเมื่อพบอุปสรรคและปัญหาชีวิต และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจากปรากฏการณ์ใหม่แห่งศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงหนังสือเรื่อง “21st Century Skill: Learning for Life in our Time” ที่ระบุหลักการหรือปัจจัยสำคัญด้านการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ 5 ประการ คือ 1) การเรียนรู้ในบริบทหรือสภาพแวดล้อมจริงหรือชีวิตจริง (Authentic Learning) 2) การเรียนรู้ในระดับสร้างกระบวนการ (Mental Model Building) 3) การเรียนรู้ที่แท้จริงมีแรงจูงใจจากภายใน (Internal Motivation) 4) การเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Multiple Intelligence) และ 5) การเรียนรู้กิจกรรมทางสังคม (Social Learning)

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในด้านเนื้อหาสาระในวิชาหลักแล้ว ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงมีแรงจูงใจจากภายในและรู้จักบูรณาการการเรียนรู้โดยจัดประสบการณ์ที่ช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเข้ามาในระหว่างการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตั้งศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเองออกมาและรู้คิดพิจารณาเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตให้เท่าทันต่อเหตุการณ์ เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และความร่วมมือกันเป็นต้น กรอบแนวคิดข้างต้นจำเป็นจะต้องมีระบบสนับสนุนการศึกษาที่จำเป็น ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ การประเมินผล หลักสูตรและวิธีสอน การพัฒนาวิชาชีพและบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกยุค

ศตวรรษที่ 21 ดังเช่นขณะนี้จะเห็นได้ว่ามีความซับซ้อนมากขึ้น การแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการเดิมๆ ที่ใช้ต่อกันมา ความคิดสร้างสรรค์จึงมีบทบาทสำคัญทั้งในระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงสังคมขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว เรื่อยไปจนถึงสังคมขนาดใหญ่ คือ สังคมโลก นับว่าเป็นสภาพที่ต้องใช้ความคิด โดยเฉพาะการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะอยู่ในตัวบุคคลสังเกตได้จากการมีลักษณะของความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น สนใจเรื่องรอบๆ ตัว เพราะอยากรู้ไปเสียหมดทุกอย่าง ทำให้ชีวิตของเขาสนุกสนานความคิดสร้างสรรค์จะสั่งสมและมีผลต่อเนื่องไปในระยะยาว เวลาที่บุคคลมีปัญหาก็จะมีแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย วิธีนี้แก้ไขได้ก็ยังคงมีวิธีอื่นๆ สำรองไว้อีก และไม่ได้ใช้เพียงการแก้ปัญหาเท่านั้นหากยังใช้การเรียนรู้ การทำงาน การใช้ชีวิต ถ้าบุคคลใดมีความคิดสร้างสรรค์แล้วย่อมจะได้เปรียบกว่าใคร เนื่องจากจะมีแนวทางที่หลากหลายแบบแปลกใหม่ (ลักษณะ สรวิวัฒน์, 2549: 139)

ความคิดสร้างสรรค์ ถือว่าเป็นกระบวนการทางความคิดที่มีความสำคัญต่อเด็กทำให้เด็กสามารถสร้างความคิด สร้างจินตนาการ ไม่จนต่อสถานการณ์ที่สภาพแวดล้อมที่กำหนดไว้ ความคิดสร้างสรรค์คือพลังทางความคิดที่เด็ก ๆ ทุกคนมีมาแต่กำเนิด หากได้รับการกระตุ้น การพัฒนาพลังแห่งการสร้างสรรค์จะทำให้เด็กเป็นคนมีอิสระทางความคิด มีความคิดที่ฉกรรจ์และสามารถหาหนทางในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้เสมอ ดังนั้นการสอนคิดสร้างสรรค์และการฝึกให้เด็กสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นคุณภาพในตัวของเด็กให้มั่นใจในตนเองและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (สุวิทย์ มูลคำ, 2550: 9)

การเรียนรู้ที่มีพลังต้องเกิดจากแรงบัลดาลใจของผู้เรียน เมื่อได้เห็น สัมผัส เข้าใจ และสนุกกับกิจกรรมตามที่คุณสอนได้ออกแบบการเรียนรู้ และผู้สอนคือแรงบัลดาลใจหนึ่งของผู้เรียน เพื่อที่จะเป็นหรืออยากจะเป็นบุคคลที่มีความรู้ใฝ่เรียน ถึงแม้ความรู้ทั้งหลายได้แพร่กระจายอยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา เรียนรู้ที่จะเสพข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ประกอบมีทักษะการคิดขั้นสูง รู้จักวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและนำมาใช้เป็นประโยชน์ แต่คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตไม่สามารถสอนความเป็นมนุษย์ได้ เป็นเพียงแค่สื่อและเครื่องมือที่นำพาผู้เรียนเข้าถึงแหล่งความรู้ ผู้สอนจึงยังมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และสร้างสรรค์ (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2557: 12)

วิชาศิลปะ สารสนเทศศิลป์ เป็นวิชาความรู้ในวิชาแกน (Core subjects) การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์เข้ามามีบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ จะช่วยกระตุ้นและเพิ่มศักยภาพทางการคิดซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะชีวิตที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางความคิด และมีจินตนาการ สามารถค้นหาสิ่งใหม่ๆ มาต่อสู้กับปัญหาได้กว้างและหลากหลายไม่อับจนหนทางหรือพ่ายแพ้ต่ออุปสรรคในการทำงานหรือดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแนวทางการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21

กระบวนการเรียนการสอนนาฏศิลป์จะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ หากครูเข้าใจกระบวนการคิดที่ว่าแรกเริ่มนั้นเกิดจากความสนใจและพบปัญหาและต้องการค้นหาคำตอบด้วยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจนเพียงพอที่จะไขข้อสงสัยได้ผ่านการคิดพิจารณา

ไตรตรองวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนพุ่มพุกจนเกิดจินตนาการเมื่อเริ่มกระจำงัดในข้อปัญหาจึงพิสูจน์ทดสอบวิพากย์วิจารณ์แล้วจึงยอมรับผลการค้นพบ จะเห็นว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์นั้นต้องผ่านการคิดหลายลักษณะ เช่น การคิดคล่องแคล่ว คิดยืดหยุ่น คิดริเริ่ม และคิดละเอียดลออ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถเผชิญทุกสภาพปัญหาได้ด้วยประสบการณ์ทางความคิดที่กว้างไกลหลากหลายและรอบคอบจึงได้เปรียบผู้อื่นทั้งในแง่การเรียนการทำงานและการดำรงชีวิต ในรายวิชานาฏศิลป์โดยธรรมชาติอาจเน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะทางนาฏศิลป์ ศึกษาค้นคว้าให้ลึกซึ้งในระดับหลักสูตรจะทราบว่าการกลุ่มสาระวิชานี้มุ่งเน้นการคิดสร้างสรรค์ ผู้สอนสามารถบูรณาการเทคนิคและวิธีการที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ในทุกชั้นกระบวนการ ตั้งแต่ขั้นกระตุ้นความสนใจก่อนเริ่มเรียนในรูปแบบเกม หรือคำถามที่กระตุ้นการคิดคล่อง คิดยืดหยุ่น ฯลฯ หากประยุกต์ในชั้นเนื้อหาอาจส่งเสริมให้คิดสร้างสรรค์ชิ้นงาน เช่น เขียนบทละคร ออกแบบท่าทาง เลือเสื้อผ้าอุปกรณ์การแสดง จะเป็นงานเดี่ยวหรือกลุ่มขึ้นอยู่กับความพร้อมและวัยหากเป็นเด็กโตสามารถเพิ่มความซับซ้อนของงานได้ตามความเหมาะสม ภายใต้บรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดและแสดงออกได้อย่างอิสระ การรับฟังผลงานทางความคิดและจินตนาการของผู้เรียนเป็นหน้าที่ของครูและเพื่อน ๆ ที่ต้องแสดงออกอย่างจริงจังและจริงใจ การปลูกฝังให้ผู้เรียนเคารพผู้อื่น เข้าใจกติกามารยาททางสังคม ชื่นชมผลงานวิพากย์วิจารณ์งานอย่างสร้างสรรค์จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมและมีความแข็งแกร่งเมื่อเจอกับปัญหาและอุปสรรค ส่วนวิธีการ หรือรูปแบบการสอนไม่จำเป็นต้องยึดติดที่รูปแบบการสอนมากเกินไป (ทิศนา ชัมมณดี, 2564) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนการสอนหรือ

วิธีสอนทุกแบบ ล้วนมีประโยชน์และใช้ได้หากทำได้ดีและเหมาะสมครูจึงไม่ควรละทิ้งวิธีใด ๆ แต่ควรศึกษาวิธีการที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้เข้าใจ และฝึกฝนตนเองให้เชี่ยวชาญ เพื่อที่จะ

สามารถเลือกมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ผู้เรียน สถานการณ์ และวัตถุประสงค์ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กุลิสรา จิตรชญาวณิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ. (2564). *วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แคมมณี. (2557). *ศาสตร์การสอน (พิมพ์ครั้งที่ 18)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2557). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). *การคิด Thinking*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ลิทธิพล อาจอินทร์. (2563). *ศาสตร์และศิลป์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2550). *กลยุทธ์การสอนคิดสร้างสรรค์ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- Bellanca & Brandt, (2010). *21st Century Skill: Rethink How Students Learn*. Bloomington. IN: Solution Tree Press.
- Piaget, J. (1969). Intellectual evolution for adolescence to adulthood. *Human Development*, 19, 1-12.